

SIRA DIŐI BİR KADIN

*Lale Tara, dünyanın farklı şehirlerindeki
terk edilmiş mekanlara cansız mankenler,
seks bebekleri taşıyor; vizörün arkasından bize
kurguladığı hikayeleri anlatıyor. ŞEBNEM KIRMACI*

Fotoğraflar BENNU GEREDİ

Lale Tara ön planda olmaktan hoşlanmıyor. Bugüne kadar çok az sayıda röportaj veren ve onları da sadece yazılı olması koşuluyla kabul eden sanatçı, *Bazaar* için birkaç ilk'i birden gerçekleştiriyor; hem ilk kez başka birine fotoğrafını çektiriyor hem de yüz yüze sohbet ediyor. Sonuç; ilham verici.

Lale Tara, alışageldiğimiz fotoğraf sanatçılarından biri değil. Hatta onu 'fotoğraf sanatçısı' olarak tanımlamak da çok doğru değil. İşleri her ne kadar fotoğraf disiplini içinde yer alsın da, sonuca ulaşmaya dek yaptığı tüm eylemler, başlı başına birer performans. O, hayallerinden yola çıkıp kurgular yapan ve o kurgularla hikayeler anlatan bir sanatçı. *Canlı* (2006) için farklı mekanlarda vitrin mankenlerini görüntülüyor; *Hello Earth Goodbye* (2007) sergisinde sanatçıların tasarladığı, gerçek hissi veren bebeklere hayat veriyor; *Doppelgänger* (RUI) (2009) sergisinde bu defa vitrin mankenlerini dünyanın farklı noktalarındaki terk edilmiş mekanlara taşıyor. Son olarak bugün İstanbul Modern'de sergilenecek olan *Masum Suretler* için yine artık kullanılmayan, terk edilmiş sinema, tiyatro, hastane gibi mekanlarda çekimler yapıyor. Lale Tara'nın işlerini tek kelimeyle özetlemek güç; ama hepsinin baş döndürücü biçimde 'özgün' olduğunu belirtmek yanlış olmaz. Tıpkı kendisi gibi.

Harper's Bazaar: *Masum Suretler* sizi heyecanlandırıyor mu?

Lale Tara: Sergiyi gezenler, oradan kendi hikayeleriyle ayrılacaklar; bunu yönlendirmek istemiyorum. Özellikle *Masum Suretler* sergisi için geçerli bu. 23 görselden oluşan bir anlatı. Özellikle altını çizerek söylemek istiyorum; yaptığım şey sadece fotoğraf çekme eylemi değil. Gittiğim tüm mekanlarda -ki hepsi boş mekanlar oluyor- bir süreç geçiriyorum. Kurgular yapıyorum ve bunun için fotoğraf makinesini kullanıyorum. Bu bir anlamda bir performans dönüştürüyor.

HB: *Masum Suretler*'i kafanızda yapılandırırken arkasında nasıl fikirler ve duygular vardı? Nelerden ilham aldınız?

LT: İşıksal ya da görsel, olumlu olumsuz yoluma çıkan ve hayatın bana sunduğu her şeyden etkileniyorum. Spesifik bir duygunun üzerine gitmekten bahsetmiyorum; bütün bu iletişimler görselliğe dönüştüğü vakit, o görsellik bir hikaye anlatacak kadar kuvvetli ise bir hikaye oluşuyor. Ama çok özel, biricik bir hayalin ardından bunlar oluştu diyemem. İlla bir sözlü karşılığı olması gerekirse, bunu dile dökmem mümkün değil benim için.

HB: Görsel dili nasıl oluşturuyorsunuz?

LT: Görsel anlatılardaki karelerin oluşmasında birbirini tamamlayan unsurlar var. Çekim yaptığım mekanlar, ışık, kostüm tasarımı bunun içinde.

HB: Kostümlerle başlasak; nasıl şekilleniyorlar?

LT: Bazı karelerde suretlerin tenleri, onların giysisi oluyor, bazen vintage bir giysi ile örtünüyorlar. Son olarak Berlin'de bin çeşit bale kıyafeti sunulan bir dükkanın içinde kayboldum. Hikaye ne derseniz görsellik o yönde bir yolculuk yapıyor. 'Keşfettiğim' ve özellikle çekim yapmak istediğim mekanların dışında birlikte

çalıştığım mekan araştırmacıları var. Birçok ülkede çekim yaptığım için bunlar hep ayrı kişiler oluyorlar. *Masum Suretler* serisi asıl amaçları doğrultusunda kullanılmayan mekanlarda çekildi. Beni de tetikleyen, bu mekanların boş olması, vazgeçilmişlik halleri. Bazen on yıldır her tarafı kırılıp dökülmüş haldeki bir mekanda, çok eskiden bir ameliyathane olduğunu anlatan araç gereç geride kalmış oluyor; bazen tek bir koltuk mekanın zamanında sinema salonu olduğunu anlatabiliyor. Hemen hepsi bugün kullanılmayan sinema, tiyatro, hastane gibi farklı mekanlar.

HB: Tasarımcı Ümit Ünal ile yollarınız nasıl birleşti?

LT: Şahane bir insan Ümit. Tesadüfen tanıştık ve tesadüfen birlikte çalışmaya başladık. *Hello Earth Goodbye* adlı projeme geleneksel olmayan kundaklar tasarladı. Ben o kundakları çok sevdim. Ve takip eden projelerime davet ettim onu. Ümit o kadar müthiş ve o kadar egosu doymuş bir adam ki, onunla çalışmak bir zevk. Yaşamsal duruşunda kendi ile bu kadar barışık

olmasa bu kadar güzel olmaz her şey. Ve Ümit'in benim için yaptığı tasarımların değeri çok yüksek.

HB: O da sizinle çalışırken çok beslendiğini hissediyor mu?

LT: Onu, Ümit'e sormak lazım. Ama benimle birlikte heyecanlandığını görüyorum. Biz yılda bir iki defa buluşuyoruz. O hikayeler onu en az

benim kadar heyecanlandığı için şanslıyım. Heyecanlandığı için yapıyor; projeye tasarımsal katkısı bu anlamda.

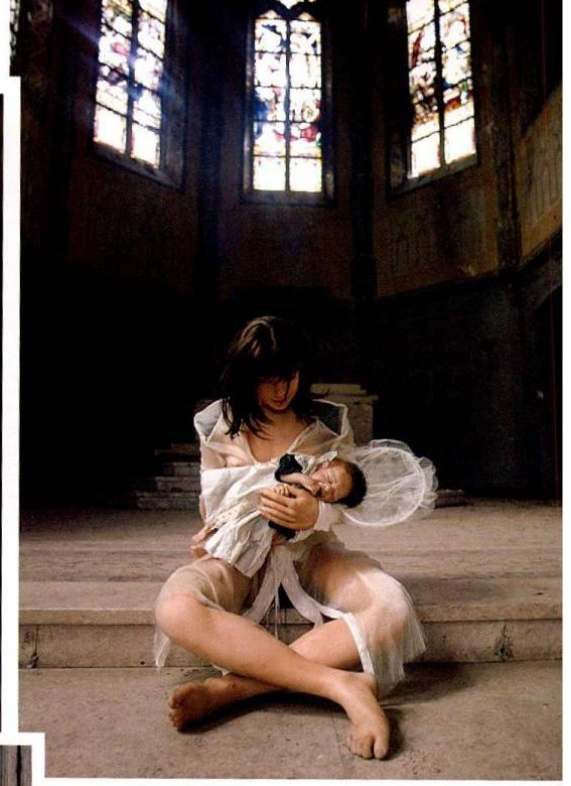
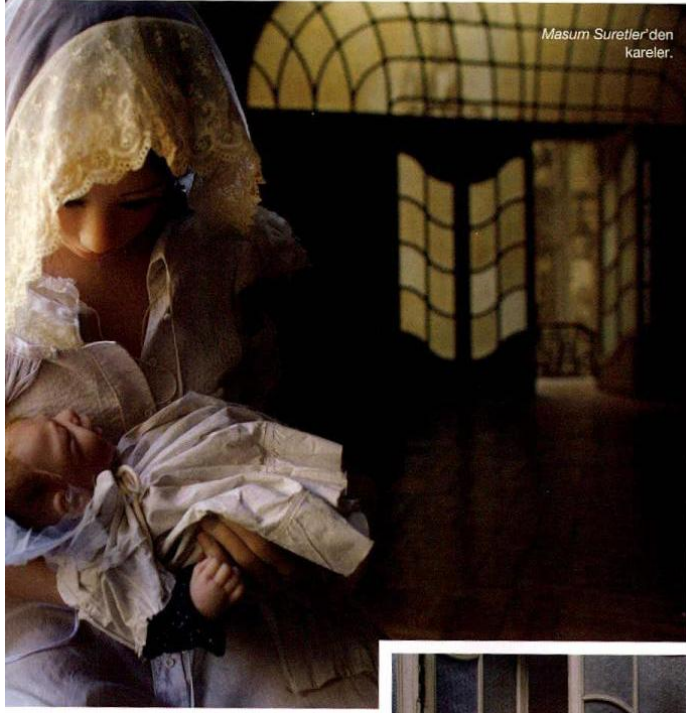
HB: Bulduğunuz zihinsel ortak bir payda var.

LT: Kesinlikle. Ben onun kendi tasarımlarını da çok beğeniyorum. Bazen çok şaşırtıcı şeyler oluyor. Genelde benim hayalimi anlattığım bir toplantı yapıyoruz; sonra beni çağırıyor ve hazırladıklarını gösteriyor. Hazırladığı şeylerle anında ilişki kuruyorum. Daha da şaşırtıcısı; her şeyi mekanın içine koyup elime kamerayı aldığımda bir kere daha olumlu bir sürprizle karşılaşıyorum. O kadar farklı bir his ki.

HB: Bir de hikayenizin asıl ana kahramanları bebekler var.

LT: Evet. Hikayenin kahramanı olan suretler ile yolculuk yapmak meşakkatli bir süreç. Birebir insan ölçülerinde ve ağırlığında oldukları için -ayrıca hareket kabiliyetleri kısıtlı olduğundan- aynı mekanın içinde bile bir kareden diğerine geçerken yeniden alacakları pozisyonları yaratmak zaman alıyor. Ama arzu ettiğim duruş oluştuğunda, direktikleri gerçeklik beni her seferinde çok yüksek bir noktadan tetikliyor ve görsel iletişim süreci başlıyor; yani çekim yapmaya başlıyorum. Bu seri yedi bin

küsur kilometre yolculuk sonunda tamamlandı. Fotoğraflar o mekanlarda geçirdiğim sürecin tekil belgeleri. Buna hem yerleştirme fotoğrafı hem de performans fotoğrafı diyebiliriz bu yüzden. Sonuçta fotoğraf kamerası ile öyküler yaratıyorum.

HB: O büyük bebekleri nasıl elde ettiniz, nereden buldunuz?

LT: Onlar seks bebeği olarak üretilmiş objeler. Ve tabii benim projelerimde kullanım alanlarının dışına çıkıyorlar. Onlara iade-i itibar ediyorum aslında.

HB: Onurlandırıyorsunuz belki de?

LT: Başka bir amaç için yapılmış bebekler bunlar ama ben bir anlamda itibarlarını geri vermiş oluyorum diyelim.

HB: Neden seks bebeklerini çektiniz konu mankeni olarak?

LT: Çok insansı oldukları için. Hollywood'daki en son teknoloji ile imal edilmiş bebekler hepsi. İfadeleleri ve duruşları o kadar insansı ki alternatif bir gerçeklik üretmeye yardımcı oluyorlar. Fiberglass bir vitrin mankeni ile aynı etkiyi yakalamanız mümkün değil. Ben birebir insansı bir replikanın peşinde iz sürerken bu bebeklerle karşılaştım. Süreç böyle gelişti. Bu bebekler dünyada, tahta bir tabut içinde seyahat ediyorlar.

HB: *Canlı* sergisinde karşınıza çıkıyor ilk bebekler. O çekim nasıl bir süreçti?

LT: Vitrin mankenleri arıyordum; onları bulduğum her yerde çekim yaptım. Diğer sergim farklıydı; *Hello Earth Goodbye* beş ayrı bebekle seyahat ettiğim bir sürecin sonunda çıktı ortaya. Yeni doğmuş bebeklere birebir benzeyen oyuncak kopyalarıydı.

HB: O bebekleri kimler yaptı?

LT: Çeşitli sanatçıların koleksiyonerler tarafından toplanmış oyuncak bebekleri hepsi. Bir süre Los Angeles'ta kaldım, orada çektim. Sonra Mardin ve İtalya'ya gittim. İtalya'da 14'üncü yüzyıldan kalma Ospedale Degli Innocenti'de, Masumlar Yetimhanesi'nde çekildi bazı kareler. Özel bir yerdi; Ortaçağ Avrupası'nda istenmeyen bebeklerin bırakıldığı bir hastaneydi bulunduğumuz mekan. O seri farklı coğrafyalara bırakılmış bebekleri çektiğim bir çalışmaydı.

HB: İşlerinizi hiç bilmeyen birine nasıl anlatırdınız? Neyi referans alarak vitrin manken kullanıyorsunuz örneğin?

LT: Aslında çok basit. Kendimi kullanmak istemedim. Benim yerime beni temsil edecek cansız manken kullandım. Cansız mankenlerin tek duyguya hapsedilmiş olması çok ilgimi çekiyordu. *Doppelgänger* (RUI) sergisinde kullandım bu mankenleri. Küçük bebekleri ise *Hello Earth Goodbye* sergisinde kullandım. Sorunuzun asıl cevabı şu: İlk aşamada kendimin yerine bebekleri koydum ve seri böyle oluştu. Ortaya çıkan o kadar istediğime yakın bir hikaye anlatısına dönüştü ki, *Doppelgänger* (RUI) o bebekleri kendimi temsilen kameranın önünde görmek çok tetikleyiciydi ve bu şekilde devam etti.

HB: Sizi sadece fotoğraf sanatçısı olarak tanımlamak çok doğru değil sanki. İşlerinizde müthiş bir kurgu ve çok kuvvetli bir prodüksiyon söz konusu. Fotoğraf makinesini araç olarak kullanıyorsunuz sadece.

LT: Ben bir hikaye anlatıyorum. Şu anda fotoğraf kamerası ile bu

hikayeleri anlattığım için fotoğraf disiplininde yerini buluyor. Ama gene de galiba durağan bir görüntü elde etmeyi seviyorum. Eğer görüntü akarsa benim işaret ettiğim şeyler dağılabilir, genişleyebilir. Şu an fotoğrafı kullanarak kendimi ve hikayemi iyi ifade ettiğimi düşünüyorum.

HB: Aslında tüm sergilerinizde özne sizsiniz değil mi?

LT: Evet.

HB: Kendi kişisel, hatta duygusal tarihinizi anlatıyorsunuz bir anlamda diyebilir miyiz?

LT: İçsel bir yolculuk bu. Ben her işimde yeni bir tarafımla tanışıyorum, o başka bir şeyi tetikliyor.

HB: Prodüksiyon aşamasından söz edersek, nasıl bir çalışma sisteminiz var?

LT: Ben, kameranın önüne kendimi temsilen bir manken yerleştirmeye karar verdiğim vakit, prodüksiyon devreye girdi. 38 kilo ağırlığında vinileks bir mankeni taşımak kolay değil. Sirk gibi bir çekim ekibi kuruldu. Bir dişi, bir erkek ve sekiz-dokuz minik bebek ve kostümlerden oluşan bir depom var Berlin'de. *Masum Suretler* için Berlin'de bir

prodüksiyon şirketi ile çalıştım; o şirket minibüs, şoför gibi detayları ayarladı. Bebekleri bir yerden bir yere hatta mekanın içinde bile taşımak çok zor. O yüzden bebekleri hep tekerlekli sandalyelerle taşıdılar. Genelde sistem şöyle geliyor: Mekanlar ilk önce belirleniyor, ardından gerekli izinler alınıyor. Sonra yolculuk başlıyor. *Doppelgänger* (RUI) daha tesadüfe bırakılmış ama çok olumlu sürprizlerle dolu bir serüvendi. Belçika, Almanya ve Fransa'da çekimler yaptım. *Masum Suretler*'de ise her şey neredeyse yüzde seksen önceden ayarlanmıştı. Çekim mekanlarının fotoğrafları bana önceden gönderilmişti. İşlerimde, oldukça profesyonel bir çekim ekibiyle çalışıyorum.

HB: Hem *Canlı* hem de *Hello Earth Goodbye* sergilerinde terk edilmişlik temasına odaklandınız. Genel anlamda en

korktuğumuz şey terk edilmek mi?

LT: Terk edilmek, o his çok insani bir duygu. Kullandığım mekanlara bakarsak, her biri henüz beş dakika önce de başıboş bırakılmış olabilir ya da on yıldır öyle terk edilmiş halde duruyor da olma ihtimali var. İşte o boşluk duygusu benim çok hoşuma gidiyor, orada kendimi iyi hissediyorum. Beni hiç korkutmayan bir his o. Belki başka insanlar ürkebilir ama benim için çok farklı. Analitik karşılığı nedir bilmiyorum ama kendimi kesinlikle iyi hissettiğimi biliyorum.

HB: İşleriniz derdinizi anlatıyor ama sizi bu gezegene ait üzen ya da çok heyecanlandırıp sevindiren neler var? 'İyi ki yaşıyorum'u ne zaman diyorsunuz?

LT: Her şeyden önce iyi ki yaşıyoruz ve iyi ki varız. Yaşamda olduğumuzu algıladığımız sürece sonuna kadar tadını çıkarmaya bakmalıyız. Bize tanınan bir süre bu; içinde değiştirebileceğimiz çok az şey olduğuna inanıyorum ama amaç olumlu şeyleri uzatmak olumsuzları da kısa tutmayı becerebilmek. Bütünüyle herkesin tek kişilik bir deneyimi sonuçta hayat. Bu boyutta olmak hoş bir şey. ■

Masum Suretler 1 Haziran-25 Eylül tarihlerinde İstanbul Modern'de.

KERİMCANGÜLERİYÜZ

"Lale Tana, kozmik tesadüfler sonucu karşına çıktı. İlk işleri, sorgulayan bir yapının ipuçlarını veriyordu. Genelde kendi çalışma sisteminde sanatçıya, yön vermem; ama soru atarım ortaya. Lale ile bu süreç çok verimli oldu, en 'basit' bir soruyu bile çok etraflı cevaplamak için inanılmaz bir enerji ve heyecan ile çalışması, onu x-ist yapısı içinde yer alan sanatçıların en genci olarak tanımlamama neden oluyor. Öncelerinden ciddi bir yaşanmışlık, bir birikim, sanki hep bu gelecek günlerin alt yapısına ön hazırlık olmuş. Saf bir fotoğrafçıdan ziyade, bir tür tek kare film yazarı, yönetmeni, editörü gibi görüyorum onu. Uzun soluklu bir yolculuğun daha başındayız."